

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NACIONALINIAM SAUGUMUI UŽTIKRINTI SVARBIŲ OBJEKTŲ APSAUGOS
ĮSTATYMO NR. IX-1132 1, 2, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20 STRAIPSNIŲ IR 1, 2, 4
PRIEDŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 13¹, 17¹, 19¹ STRAIPSNIU IR 5
PRIEDU, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 35,
37, 47, 87 IR 92 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ VANDENTVARKOS, ENERGETIKOS, TRANSPORTO AR
PAŠTO PASLAUGŲ SRITIES PERKANČIŲJŲ SUBJEKTŲ, ĮSTATYMO NR. XIII-
328 48, 50, 95 IR 100 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo nauja redakcija (toliau – Įstatymas) įsigaliojo 2018 m. kovo 1 d. Įstatymu reglamentuota nauja nacionalinio saugumo interesų apsaugai užtikrinti skirta procedūra, išplečiant investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams patikros mechanizmą: pasiūlyta nauja investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams patikros procedūra (toliau – patikra), sudaryta galimybė tikrinti nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių ketinamus sudaryti sandorius, išplėstos Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos funkcijos (toliau – Komisija), į galutinių sprendimų dėl investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams patikrą dalyvauti įtraukta Vyriausybė ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymu buvo pasiūlyta iš esmės nauja koncepcija, pradėjus taikyti Įstatymą praktikoje, natūraliai susiformavo tam tikri tobulintini reguliavimo aspektai. Dauguma pasiūlymų, kaip tobulinti Įstatymą kilo iš Komisijos darbo praktikos, kadangi Komisija yra pagrindinis subjektas susiduriantis su tiesioginiu Įstatymo taikymu praktiškai visais Įstatyme reguliuojamais klausimais. Atsižvelgiant į tai, Vyriausybės kancelerio 2019 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. V-14 „Dėl darbo grupės sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos reguliavimo sistemos baigiamajam (*ex post*) vertinimui atlikti (toliau – Darbo grupė), kuri analizavo ir identifikavo tobulintinus Įstatymo reguliavimo aspektus. Darbo grupės atlikto nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos reguliavimo sistemos vertinimo rezultatai ir pasiūlymai dėl sistemos tobulinimo buvo apsvarstyti ir jiems pritarta 2019 m. kovo 18 d. Vyriausybės kanceliarijoje vykusiame neformaliame ministrų pasitarime. Atitinkamai Ekonomikos ir inovacijų ministerijai pavesta pateikti Įstatymo pakeitimus.

Įvertinus Darbo grupės siūlymus, pagrindiniai Lietuvos Respublikos Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo Nr. IX-1132 1, 2, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20 straipsnių ir 1, 2, 4 priedų pakeitimo ir įstatymo papildymo 13¹, 17¹, 19¹ straipsniu ir 5 priedu (toliau – Įstatymo projektas) tikslai ir uždaviniai yra šie:

- 1) Patikslinti investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimo kriterijus, kurie praktikoje kelia praktinių įgyvendinimo problemų;
- 2) Supaprastinti investuotojų patikros reglamentavimą atsisakant neaiškaus ar perteklinio reikalavimo, patikslinti patikros procedūros terminus;
- 3) Nustatyti kriterijus, dėl kokių sandorių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės turi kreiptis į Komisiją dėl sandorio patikros;

4) Nustatyti proaktyvų už atitinkamą valdymo sritį (ūkio sektorių) atsakingų ministerijų vaidmenį vertinant sandorius;

5) Stiprinti Komisijos kompetencijas, nešališkumą ir išplėsti jos funkcijas;

6) Atlikti kitus tikslinamojo pobūdžio pakeitimus, atskiroms Įstatymo nuostatomis.

7) Įgyvendinti 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/452, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Sąjungą tikrinimo sistema ir valstybių narių tarpusavio bei valstybių narių ir Europos Komisijos bendradarbiavimo mechanizmas:

7.1) Patikslinti investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimo kriterijus, sudarant galimybę atsižvelgti į kitų valstybių narių pastabas ir Komisijos nuomonę, kaip tai numatyta Reglamento (ES) 2019/452 6, 7 ir 8 straipsniuose;

7.2) Sudaryti sąlygas stabdyti investicijos patikros procedūrą, jei Europos Komisija ar Europos Sąjungos valstybė narė Reglamente (ES) 2019/452 nustatyta tvarka praneša apie ketinimą pateikti pastabų ar nuomonę dėl atliekamos patikros;

7.3) Nustatyti nacionaliniam saugumui svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos vaidmenį vykdant investuotojų patikrą pagal Reglamentą (ES) 2019/452;

7.4) Nustatyti, kad Vyriausybė paskiria instituciją, atliekančią Ryšių palaikymo punkto funkcijas.

Siekiant suderinti Pirkimų įstatymų nuostatas su Įstatymo projektu siūlomais pakeitimais, kartu su Įstatymo projektu teikiami Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 35, 37, 47, 87 ir 92 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 48, 50, 95 ir 100 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą, bendradarbiaujant su Vyriausybės kanceliarija, parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Įmonių politikos departamento (direktorius Vaidotas Rudokas, tel. 8 706 674742) Valstybės valdomų įmonių politikos skyriaus darbuotojai. Reglamento (ES) 2019/452 įgyvendinimo nuostatas rengė Užsienio reikalų ministerijos Išorinių ekonominių santykių ir ekonominio saugumo politikos departamento (direktorė Dalia Kreivienė, tel. 8 5 236 2585) darbuotojai.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo projekte patikslinti investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimo kriterijai ir patikros procedūros terminai, pasiūlyti kriterijai, dėl kokių sandorių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės turi kreiptis į Komisiją dėl sandorio patikros, nustatytas už atitinkamą valdymo sritį (ūkio sektorių) atsakingų ministerijų dalyvavimas vertinant sandorius, išplėstos Komisijos funkcijos.

Pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje, kaip valstybėje narėje, nėra įsteigtas Reglamente (ES) 2019/452 11 straipsnyje nurodytas ryšių palaikymo punktas minėto reglamento įgyvendinimui.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme (toliau kartu – Pirkimų įstatymai) įtvirtinta galimybė neleisti pirkimuose dalyvauti tiekėjams, kurie ar jų prekės, paslaugos ar darbai kelia grėsmę nacionalinio saugumo interesams. Informaciją, reikalingą įvertinti, ar perkančiųjų organizacijų, veikiančių gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis

keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia kompetentingos institucijos, vadovaudamosi Įstatyme nurodytais sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijais. Tuo atveju, kai perkančiųjų organizacijų, valdančių ypatingos svarbos informacinę struktūrą ar veikiančių srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, informacijos vertinimas atliekamas Įstatymo nustatyta tvarka.

Kiek tai aktualu, išsamesnis Įstatymo projekto ir Pirkimų įstatymų nuostatų įvertinimas ir siūlomų pakeitimų pagrindimas pateikiamas toliau, šio aiškinamojo rašto 4 punkte, išdėstant siūlomo naujo teisinio reguliavimo paaiškinimą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekto 1 straipsnis

Įstatymo 1 straipsnį siūlome papildyti 6 dalimi, numatančia, kad įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais, nurodytais įstatymo 5 priede, kadangi, kaip minėta, Įstatymu siekiam sukurti prielaidas tiesioginiam Reglamento (ES) 2019/452 taikymui.

Įstatymo projekto 2 straipsnis

Siūloma papildyti Įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje pateiktą investuotojo apibrėžtį, įtraukiant asmenis, kurie neįgiję akcijų ar kitų vertybinių popierių, vykdo veiklą nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbiame ūkio sektoriuje arba apsaugos zonos teritorijoje.

Taip pat siūloma Įstatymo 2 straipsnį 9 dalimi, kurioje būtų pateiktas Vyriausybės sprendimo, kuomet sandoris neatitinka nacionalinio saugumo interesų, apibrėžimas. Nurodoma, kad būtent tuo atveju, kai investuotojas kelia grėsmę nacionalinio saugumo interesams, toks sandoris neatitiktų nacionalinio saugumo interesų.

Siūloma papildyti Įstatymo 2 straipsnio 10 dalimi, joje numatant trečiojo asmens sąvoka. Trečiojo asmens sąvoka plačiau paaiškinama aptariant 13 straipsnio nuostatas.

Įstatymo projekto 3 straipsnis

Siekiant sistemiškai taikyti Įstatymo nuostatas, Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma pripažinti netekusia galios Įstatymo 4 straipsnio 2 dalį, kadangi ši nuostata numato skirtingas teises pasekmes nei Įstatymo 12 straipsnio 14 dalis, kuomet Vyriausybė priima sprendimą, kad investuotojas neatitinka nacionalinio saugumo interesų. Tuo siūloma atsisakyti praktikoje nepasiteisinusio mechanizmo Vyriausybei papildomai vertinti investuotojo statusą, veiklą, elgesį ir ketinimus, veiklos keliamos grėsmės rimtumą ir akivaizdumą, sprendžiant dėl investuotojo veiklos sustabdymo apsaugos zonoje.

Įstatymo projekto 4 straipsnis

Įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje atliekamas techninis pakeitimas, siūlant įvesti sutrumpintą alternatyvią investuotojo patikros dėl atitikties nacionalinio saugumo interesams sąvoką.

Įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje numatomi tam tikri subjektai, kurie laikomi nekeliančiais pavojaus nacionaliniam saugumui, todėl jie gali be apribojimų ir neatliekant išankstinės ar vėlesnės patikros būti investuotoju, kaip jis suprantamas pagal Įstatymo 2 straipsnio 2 dalį. Šiems subjektams priskiriami juridiniai asmenys - nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės, valstybės įmonės, savivaldybės įmonės ir valstybės valdomos bendrovės - kuriuose Lietuvos valstybė turi

tiesioginę sprendžiamąją galią. Šią išimtį siūloma taikyti ir valstybės valdomų bendrovių dukterinėms bendrovėms, t. y. juridinius asmenis, kuriuose valstybė turi netiesioginę sprendžiamąją galią. Vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsniu laikoma, kad bendrovė yra patronuojanti, jei ji kitoje bendrovėje, kuri yra jos dukterinė bendrovė, tiesiogiai ir (ar) netiesiogiai turi balsų daugumą arba tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei. Bendrovė tiesiogiai turi balsų daugumą kitoje bendrovėje, jeigu ji turi įgijusi kitos bendrovės akcijų, visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių daugiau kaip 1/2 balsų.

Įstatymo 10 straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodyti Europos Sąjungai, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijai, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai ar Europos laisvosios prekybos asociacijai priklausančios valstybės narės juridiniai asmenys, o taip pat Lietuvos Respublikos ir užsienio investuotojai, nekeliantys grėsmės nacionaliniam saugumui, t. y. kurių atžvilgiu nėra atliekama patikra. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Įstatymo 12 straipsnio 4 dalimi, Įstatyme numatytoms institucijoms suteikiama teisė inicijuoti investuotojo patikrą iš esmės bet kuriuo metu. Vadinasi dėl Įstatymo 10 straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodytų investuotojų neatliekama tik išankstinė patikra, o vėlesnė patikra gali būti inicijuojama. Atsižvelgiant į tai, bei siekiant išvengti dviprasmiško nuostatos interpretavimo, siūloma papildyti Įstatymo 10 straipsnio 5 dalį, kad patikra Įstatymo 12 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytais atvejais nėra atliekama, o Įstatymo 10 straipsnio 6 dalį, kad patikra nėra atliekama, išskyrus atvejus, kai patikra atliekama, pavyzdžiui, Vyriausybės, ministro, Komisijos, Valstybės saugumo departamento ar kitų Įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje numatytų subjektų iniciatyva, jeigu paaiškėja Įstatymo 11 straipsnyje nurodytos aplinkybės arba šie subjektai turi duomenų, kad tokio investuotojo planuojama vykdyti ar vykdoma veikla arba įsteigto juridinio asmens organų priimami sprendimai gali kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams, investuotojas kelia riziką arba investuotojas neatitinka nacionalinio saugumo interesų.

Įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta papildoma, pagrįsta poveikio ir teisiškai neapibrėžiamų pasekmių vertinimu ir todėl visiškai neaiški dėl jos praktinio pritaikymo, sąlyga pagal kurią investuotojas privalo kreiptis į Komisiją, jei tokia investicija gali daryti poveikį ypatingoms infrastruktūros objektams, ypatingos svarbos technologijoms, ypatingos svarbos išteklių tiekimo saugumui, galimybei susipažinti su neskelbtina informacija ar gebėjimu ją kontroliuoti. Atsižvelgiant į tai, siūloma atsisakyti šios sąlygos, pagrįstos poveikiu ypatingoms infrastruktūros objektams, ypatingos svarbos technologijoms, ypatingos svarbos išteklių tiekimo saugumui, galimybei susipažinti su neskelbtina informacija ar gebėjimu ją kontroliuoti.

Papildomai įvertinus Įstatymo 12 straipsnio 4 dalies nuostatos turinį, siūloma ją perkelti į Įstatymo 10 straipsnio 11 dalį.

Įstatymo projekto 5 straipsnis

Įstatymo 11 straipsnio pirmą pastraipą siūloma numeruoti nauja dalimi ir išdėstyti sąlygą, kad pagal 11 straipsnyje nustatytus kriterijus investuotoją galima pripažinti tiek „keliančiu riziką nacionalinio saugumo interesams“, tiek ir „neatitinkančiu nacionalinio saugumo interesų“. Kuris iš šių statusų yra priskiriamas investuotojui pagal atitinkamus kriterijus yra detalizuojama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje.

Įstatymo taikymo praktikoje yra pastebėta, kad kai kurie Įstatyme nustatyti investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijai stokoja aiškumo ir teisinio nuoseklumo, o tai kelia teisinį netikrumą investuotojams ir praktinių sunkumų Komisijos darbui. Šiais aspektais siūlytina tikslinti Įstatymo 11 straipsnio 4, 6 ir 7 punktus.

Įstatymo 11 straipsnio 4 punkte siūloma įtvirtinti sąlygą, kad asmens atžvilgiu vykdomas baudžiamasis persekiojimas dėl labai sunkaus, sunkaus ar apysunkio nusikaltimo yra laikoma

savarankiška alternatyvia sąlyga, rodančia, jog investuotojas neatitinka nacionalinio saugumo interesų (nesiejant jo su išnykusiu ar panaikintu teistumu).

Siūloma atsisakyti Įstatymo 11 straipsnio 6 punkte nustatyto investuotojo atitikties nacionaliniam saugumui vertinimo kriterijaus („jis nepagrindžia realių galimybių įgyvendinti veiksmus, numatytus šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 1–5 punktuose“), kaip nedarančio įtakos nacionaliniam saugumui. Atitinkamai nekeičiant punktų numeracijos Įstatymo 11 straipsnio 6 punkte siūloma įtraukti naują Investuotojo atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimo kriterijų, pagal kurį investuotojas, nesilaikantis Komisijos nustatytų rekomendacijų galėtų būti pripažintas neatitinkančiu nacionalinio saugumo interesų.

Siūloma tikslinti Įstatymo 11 straipsnio 7 punkto kriterijų („nepateikia Komisijos darbo tvarkos apraše nurodytų dokumentų ir informacijos“) taip, kad jis atitiktų Konstitucinio teismo doktriną dėl poveikio priemonių asmenims taikymo – numatyti papildomą terminą Investuotojui dokumentams pateikti, t. y. ne daugiau kaip 10 papildomų darbo dienų informacijai pateikti.

Įstatymo 11 straipsnis papildomas 9 punktu, siekiant turėti galimybę pripažinti investuotoją neatitinkančiu nacionalinio saugumo interesų kai pagal Reglamento (ES) 2019/452 nuostatas investuotojo tiesioginė užsienio investicija gali daryti poveikį kitos Europos Sąjungos valstybės narės viešajai tvarkai ar saugumui arba Sąjungos svarbos projektams ar programoms dėl saugumo arba viešosios tvarkos priežasčių.

Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje siūloma detalizuoti, pagal kuriuos investuotojo atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimo kriterijus investuotojas, kada investuotojai galėtų būti laikomi kaip keliantys riziką nacionalinio saugumo interesams, o kada - kaip neatitinkantys nacionalinio saugumo interesų

Įstatymo projekto 6 straipsnis

Įstatymo projekto 6 straipsniu siekiama peržiūrėti Įstatymo 12 straipsnyje įtvirtintą patikros procedūrą, įvertinus praktikoje kylančius probleminius patikros procedūros taikymo aspektus. Toliau paminėtini svarbesni nuostatų pakeitimai ar papildymai susiję su patikros procedūra.

1) Įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje atsisakoma nuorodos į Įstatymo 12 straipsnio 1 dalį, remiantis analogija, kaip šios nuorodos atsisakyta Įstatymo 11 straipsnio 6 punkte ir Įstatymo 10 straipsnio 6 dalyje.

2) Atsižvelgiant į tai, kad ne visos Įstatymo prieduose nurodytos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės veikia strategiškai svarbiuose ūkio sektoriuose ar apsaugos zonose (pavyzdžiui, akcinė bendrovė „Jonavos grūdai“), ir siekiant sudaryti prielaidas inicijuoti ir tokių įmonių atitikties nacionalinio saugumo interesams patikrą paaiškėjus Įstatymo 11 straipsnyje nurodytoms aplinkybėms, siūlytina Įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje po žodžių „apsaugos zonos teritorijoje“ įrašyti žodžius „arba yra įgijęs šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 1 - 3 punktuose nurodytus vertybinius popierius ir (arba) teises“.

2) Įstatymo 12 straipsnio 4 dalį siūloma perkelti į Įstatymo 10 straipsnio 11 dalį.

3) Įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje (buvusi 5 dalis) nurodytus subjektus, kurie gali inicijuoti patikrą, tam, kad būtų lengviau suprantamas teisės akto tekstas ir aiškiau identifikuojami tokią teisę turintys subjektai, siūloma nurodyti atskiruose punktuose. Turinčiomis tokią iniciatyvos teisę, siūloma nurodyti ir nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbias įmones, dėl apsaugos zonos teritorijoje veikiančio investuotojo, kai įmonės veiklos teritorija yra toje pačioje apsaugos zonoje.

4) Įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje iš esmės pakartojamos galiojančio Įstatymo nuostatos. Patikros metu arba kitais atvejais Įstatymas nustato pareigą investuotojams, sandorio šalims ar institucijoms teikti tam tikrą informaciją ar dokumentus Komisijai. Dažnai ši informacija yra

konfidenciali ar sudaranti gamybinę paslaptį. Kadangi priėmus Išvadą ši informacija ir dokumentai yra perduodami Vyriausybei, o dalis šios informacijos gali būti pateikta ir priimtame Vyriausybės nutarime dėl investuotojo atitikties nacionalinio saugumo interesams, atitinkamai siūlomoje naujoje 12 straipsnio 17 dalyje numatoma, kad Vyriausybės nutarimai dėl investuotojų pripažinimo neatitinkančiais nacionalinio saugumo interesų, kuriuose yra komercinę paslaptį sudarančios informacijos, teisės aktų registre nėra skelbiami.

5) Įstatymo 12 straipsnio 10 dalyje siūloma detalizuoti, kokią Išvadą Komisija gali priimti. Pagal Komisijos darbe susiklosčiusią praktiką dažnu atveju teikiant Išvadą matoma galimybė nedrausti investicijos, jei investuotojas laikytųsi Komisijos pateiktų rekomendacijų, kurios padėtų suvaldyti galimas kilti rizikas. Visgi pagal galiojantį Įstatymą Komisija gali priimti tik 2 tipų Išvadą – kad investuotojas atitinka nacionalinio saugumo interesus, arba kad neatitinka. Todėl Komisijai kyla poreikis turėti papildomą instrumentą, įgalinantį skatinti investicijas ir tuo pačiu apsaugoti nacionalinio saugumo interesus. Atsižvelgiant į tai, siūloma suteikti Komisijai teisę priimti 3 skirtingų tipų Išvadą, kurioje būtų konstatuojama, kad investuotojas:

a) atitinka nacionalinio saugumo interesus;

b) kelia riziką nacionalinio saugumo interesams – tokiu atveju nustatomos rekomendacijos, kurių laikantis jo ketinami sudaryti sandoriai ar ketinami vykdyti veiksmai nekeltų rizikos nacionaliniam saugumui;

c) investuotojas neatitinka nacionalinio saugumo interesų.

Įstatymo 12 straipsnio 10 dalies nuostatą, kad Išvados turinio reikalavimai nustatyti Komisijos darbo tvarkos apraše siūloma perkelti į Įstatymo 12 straipsnio 15 dalį, o nuostatą dėl informavimo apie Išvados priėmimą atitinkamai į Įstatymo 12 straipsnio 11 dalį.

6) Įstatymą siūloma papildyti nauja Įstatymo 12 straipsnio 12 dalimi, kuria siūloma įtvirtinti tokį plačiai viešojo administravimo subjektų taikomą institutą kaip patikros stabdymas, kai:

a) tolesnės patikros atlikimui reikalinga iš investuotojo, nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės ar kitų kompetentingų institucijų gauti papildomos informacijos. Trumpi galutiniai terminai Išvadai priimti apsunkina Komisijos užduotį išsamiai, išanalizuoti ketinamų sudaryti sandorių galimą grėsmę nacionalinio saugumo interesams. Taip pat ir investuotojai turi interesą, kad jiems skirti sprendimai, kurie gali būti susiję su tam tikrų poveikio priemonių taikymu, būtų priimti bendradarbiaujant su Komisija ir jai visapusiškai įvertinus visą prieinamą aktualią informaciją. Paminėtina, kad atliekant investuotojo patikrą, o taip pat įgyvendinant Įstatymo 19 straipsnyje numatytas funkcijas, Komisijai išvadas dėl investuotojo atitikties nacionalinio saugumo interesams pagal savo kompetenciją teikia Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Komisijos sprendimu – kitos institucijos. Turėdamos trumpus terminus patikrą atliekančios institucijos negali tinkamai išsiaiškinti dėl konkrečių investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijų egzistavimo.

b) vadovaujantis Reglamento (ES) 2019/452 Europos Komisija ar Europos Sąjungos valstybė narė reglamente nustatyta tvarka praneša apie ketinimą pateikti pastabų ar nuomonę dėl atliekamos patikros. Reglamentas įsigalioja 2020 m. spalio 11 d. ir bus tiesiogiai taikomas visose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Vadovaujantis Reglamento 6 straipsniu, valstybės narės praneša Europos Komisijai ir kitoms valstybėms narėms apie visas tikrinamas tiesiogines užsienio investicijas jų teritorijoje. Ne vėliau kaip praėjus 15 kalendorinių dienų kitos valstybės narės ar Europos Komisija praneša tikrinimą atliekančiai valstybei narei apie savo ketinimą pateikti pastabas arba nuomonę arba prašoma pateikti papildančios informacijos. Pastabos arba nuomonės siunčiamos tikrinimą

atliekančiai valstybei narei per pagrįstos trukmės laikotarpį ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 35 kalendorines dienas nuo pranešimo ir informacijos apie tikrinimą gavimo. Jei buvo paprašyta pateikti papildomos informacijos, tokios pastabos arba nuomonės pateikiamos ne vėliau kaip per 20 kalendorinių dienų po papildomos informacijos arba pranešimo, kad valstybė narė negali pateikti prašomos papildomos informacijos, gavimo. Atsižvelgiant į išdėstytas Reglamento nuostatas Įstatymo 12 straipsnio 12 dalies 2 punkte siūloma numatyti patikros sustabdymo galimybę iki kol bus pateiktos pastabos ar nuomonė pagal Reglamentą (ES) 2019/452, tokiais terminais, kurie yra pateikti reglamente.

7) Įstatymas nenumato galimybės dėl objektyvių priežasčių investuotojui savanoriškai atsisakius planų investuoti, nutraukti patikros procedūrą ir nebevertinti investuotojo (ar sandorio) atitikties nacionalinio saugumo interesams. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo 12 straipsnį siūloma papildyti nauja 19 dalimi, kuria vadovaujantis Investuotojas iki galutinio sprendimo dėl atitikties nacionalinio saugumo interesams priėmimo gali pateikti Komisijai pranešimą dėl savo veiksmų, susijusių su investicija, atsisakymo.

Įstatymo projekto 7 straipsnis

Atsižvelgiant į Įstatymo 13 straipsnio, kuriuo nustatoma sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams patikra, probleminius taikymo praktikos aspektus siūloma iš esmės peržiūrėti sandorių patikros procedūrą. Svarbiausi sandorių patikros procedūros pakeitimai yra šie:

1) *siekiami apriboti pernelyg plačią nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių teisę kreiptis į Komisiją dėl bet kokių savo ketinamų sudaryti sandorių patikros ir patikrai teikti sandorius, nesusijusius su nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo tikslais.* Atsižvelgiant į tai, siūloma tikslinti Įstatymo 13 straipsnio 1 dalies nuostatą atsisakant minėtų įmonių teisės kreiptis į Komisiją dėl sandorių patikros savo iniciatyva, kartu nustatant įmonėms pareigą informuoti Komisiją apie ketinamus sudaryti sandorius, ar esminius jau sudarytų sandorių pakeitimus, kai sandorio vertė viršija 10 procentų praėjusių finansinių metų metinių įmonės pajamų. Sandorio vertė būtų skaičiuojama be pridėtinės vertės mokesčio. Atitinkamai šios nuostatos siūloma netaikyti valstybės įmonei Ignalinos atominėi elektrinei, kadangi sustabdžius Ignalinos atominės elektrinės (IAE) abu reaktorius ir nutraukus elektros energijos gamybą, IAE eksploatavimo nutraukimas finansuojamas iš valstybės (Europos Sąjungos paramos, valstybės pinigų fondų ir valstybės biudžeto) lėšų bei VĮ Ignalinos atominės elektrinės nuosavų lėšų. Kasmet IAE eksploatavimo nutraukimo išlaidos sudaro ~100 mln. eurų. Dėl veiklos pobūdžio, t. y. IAE eksploatavimo nutraukimo vykdymo, įmonės pajamos yra santykinai mažos. Pajamos, kurias įmonė gauna pardavusi nereikalingą turtą (iki 2 mln. eur per metus), vadovaujantis VĮ Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo įstatymo nuostatomis, yra pervedamos į fondą ir apskaitos požiūriu nelaikomos įmonės pajamomis. Pajamos iš komercinės veiklos (geležinkelių transporto paslaugos, suspausto oro tiekimo paslaugos, darbuotojų mokymas ir atestavimas, turto nuoma, investicinė veikla ir pan.) sudaro iki 1 mln. eurų per metus. Šiuo metu galiojančioje Įstatymo redakcijoje nustatytas sandorio vertės dydis įpareigoja įmonę kreiptis į Komisiją dėl kasdienių ir nedidelės vertės sandorių patikros. Tokia situacija sukuria neproporcingą administracinę naštą tiek įmonei, tiek Komisijai, bei, manytina, neatitinka Įstatymo tikslų ir įstatymų leidėjo valios. Jei nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės nevykdytų aptariamų pareigų ir neinformuotų Komisijos, tuomet dėl tokio sandorio turėtų kreiptis šio įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nurodyti subjektai (Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis).

Kartu atkreiptinas dėmesys, kad tiek Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju, kai sandorio vertė viršija 10 procentų praėjusių finansinių metų metinių įmonės pajamų, nacionaliniam

saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms numatoma tik informavimo pareiga pranešti, kad įmonė sudaro atitinkamą sandorį, o ne iškart kreiptis dėl išankstinės sandorio šalies patikros.

2) *siekiant sukonkretinti atvejus, dėl kurių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių ketinamų sudaryti sandorių patikros turi būti kreipiamasi į Komisiją*, Įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad pirmiausia pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės prieš sudarydamos sandorius privalo įvertinti atitinkamą sandorį pagal sandorio vertinimo kriterijus ir nustatyti, ar:

a) sandorio šaliai sandorio pagrindu yra suteikiama teisė aptarnauti, gauti prieigą ar kitaip susipažinti su įmonės saugumo planuose ar kituose įmonės vidaus dokumentuose nustatytomis informacinėmis sistemomis (ar jų dalimis) ar ryšiu, kurie yra reikšmingi įmonės veiklai, šių informacinių sistemų technologijomis, duomenų bazėmis ar jose esamais duomenimis ar ryšiu arba kai yra rizika, kad prie tokių sistemų (jų dalių) ar ryšio gali gauti prieigą tretieji asmenys arba jiems būtų suteikta teisė aptarnauti, ar kitaip susipažinti su tokiomis sistemomis (jų dalimis) ar ryšiu;

b) sandorio šaliai sandorio pagrindu yra suteikiama teisė dalyvauti įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektą ar valstybei svarbų projektą;

c) sandorio šaliai sandorio pagrindu yra suteikiama teisė eksploatuoti ar valdyti nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbius įrenginius ir turtą arba atlikti kitus reikšmingus, galinčius kelti riziką ar grėsmę nacionaliniam saugumui veiksmus, galinčius turėti įtakos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiems įrenginiams ir turtui.

Trečiasis asmuo šiuo atveju nėra sandorio šalis, t. y. trečiasis asmuo gali būti, pavyzdžiui, kompiuterinės programos kūrėjas, kurio programą parduoda tarpininkas – sandorio šalis. Tokiu atveju iš esmės yra aktualu patikrinti ne sandorio šalį, o trečiąjį asmenį, t. y. programos kūrėją, kuris po to, kai programa bus parduota nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiai įmonei, įgis realią nuotolinę prieigą prie programos.

Pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės įvertinusios sandorį pagal aukščiau išvardintus kriterijus ir nustatčiusios, kad sandorio sąlygos atitinka bent vieną iš kriterijų, Komisijai turi pateikti ekspertinę sandorio vertinimą pagrindžiančią išvadą. Įmonės vaidmuo šioje procedūroje pirmiausia yra teisinis – analitinis, t. y. įmonė turi įvertinti sandorio sąlygas aukščiau nurodytiems kriterijams, tačiau neturi ir negali vertinti sandorio šalies atitikties nacionalinio saugumo interesams, nes paprasčiausiai nedisponuoja operatyviniais duomenimis tokią informaciją patvirtinti ar paneigti. Pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės įvardijamos kaip pirminės sandorio sąlygų vertintojos, kadangi manome būtent įmonės geriausiai žino sudaromų sandorių specifiką, taip pat toks vertinimas įpareigoja įmones sudaryti sandorius atsakingai. Jei įmonė nenustato sandorio atitikties nurodytiems kriterijams, tuomet ji į Komisiją neturėtų kreiptis, tačiau tokią teisę išsaugo institucijos, nurodytos Įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje. Atitinkamai Komisijai išvadą dėl nurodyto vertinimo teikia Vyriausybės įgaliota institucija, atsakinga už atitinkamos pirmos ar antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimus. Kurios institucijos, atsakingos už atitinkamos pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimus yra nurodytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 8 d. nutarime Nr. 699 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymą“.

3) Komisija, gavusi šio straipsnio Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nurodytą pranešimą, įmonės atliktą sandorio vertinimą arba Įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nurodytą institucijų pranešimą, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų jį apsversto ir informuoja nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbią įmonę ar ketina pradėti sandorio patikrą. Manytina, kad sandorio patikros procedūra neturėtų būti

tęsiamą, jei sandorio sąlygos netenkina nei vieno 13 straipsnio 4 dalies 1 punkto kriterijaus. Jei komisija patikros nepradeda, laikoma, kad sandoris gali būti sudaromas (Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis). Jei visgi būtų patvirtinta, kad sandorio sąlygos tenkina vieną iš Įstatymo 13 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytų kriterijų, tuomet Komisija turėtų išsiaiškinti, ar sandorio šalis kelia grėsmę nacionalinio saugumo interesams, t. y. Komisija turėtų pradėti sandorio patikrą.

4) Jei Komisija pradeda sandorio patikrą tuomet patikra susideda iš dvių etapų:

a) sandorio vertinimo pagal jau minėtus 12 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytus kriterijus. Komisija, turėdama įmonės ir (ar) atsakingos institucijos pateiktą sandorio vertinimą ir sandorio projektą papildomai vertina, analizuoja sandorio atitiktį nurodytiems kriterijams.

b) sandorio šalies patikros ar trečiojo asmens patikros. Sandorio šalies ar trečiojo asmens patikra atliekama vertinant sandorio šalį ar trečiąjį asmenį pagal Įstatymo 11 straipsnyje nustatytus kriterijus ir *mutatis mutandis* laikantis šio Įstatymo 12 straipsnyje nustatytos investuotojų atitikties nacionalinio saugumo interesams patikros tvarkos.

5) Jei nustatoma, kad sandorio pagrindu sandorio šaliai būtų ar yra suteiktos šio Įstatymo 13 straipsnio 4 dalies 1 punkto a – c papunkčiuose, o trečiajam asmeniui to paties straipsnio 4 dalies 1 punkto a papunktyje nurodytos teisės ir tokia sandorio šalis arba trečiasis asmuo neatitinka nacionalinio saugumo interesų, toks sandoris laikomas neatitinkančiu nacionalinio saugumo interesų.

6) Įstatymo 13 straipsnio 7 dalyje nustatomos išimtis, kad jei priimamas sprendimas, jog sandoris dėl lygiaverčio objekto su ta pačia sandorio šalimi atitinka nacionalinio saugumo interesus išskyrus atvejus, kai yra naujų duomenų dėl sandorio ar sandorio šalies (trečiojo asmens) atitikties nacionalinio saugumo interesams.

Įstatymo projekto 8 straipsnis

Siūloma papildyti įstatymą nauju straipsniu ir nustatyti:

1. kokiais atvejais ir kuo vadovaudamasi Komisija taip pat gali atlikti bet kurio kito investuotojo patikrą, jei pagal Reglamentą (ES) 2019/452 Europos Sąjungos valstybė narė ar Europos Komisija pateikia informaciją apie tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje poveikį viešajai tvarkai ar saugumui;

2. kokiais atvejais Komisija turi teisę vertinti, ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje planuojama ar padaryta tiesioginė užsienio investicija gali daryti poveikį nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai, taip pat Europos Sąjungos svarbos projektams ir programoms dėl saugumo arba viešosios tvarkos priežasčių bei gali nuspręsti pateikti pastabas Europos Sąjungos valstybei narei, ir Europos Komisijai;

3. kad Komisija, gavusi Reglamento (ES) 2019/452 nustatyta tvarka informaciją apie tai, kad tiesioginė užsienio investicija, dėl kurios Komisijoje atliekama investuotojo atitikties nacionaliniam saugumui patikra, gali daryti poveikį kitos Europos Sąjungos valstybės narės saugumui ar viešajai tvarkai, taip pat Europos Sąjungos svarbos projektams ir programoms, deramai atsižvelgs kitų Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos Komisijos nuomonę.

5. kad Komisija, jei turi pagrindo manyti, kad tiesioginė užsienio investicija, dėl kurios Komisijoje atliekama investuotojo atitikties nacionaliniam saugumui patikra, gali daryti poveikį saugumui arba viešajai tvarkai, gali paprašyti Europos Komisijos arba kitų Europos Sąjungos valstybių narių pateikti pastabas Reglamento (ES) 2019/452 nustatyta tvarka.

Įstatymo projekto 9 straipsnis

Siūloma patikslinti Įstatymo 14 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į kitų straipsnių pasikeitusią numeraciją.

Įstatymo projekto 10 straipsnis

Siūloma patikslinti Įstatymo 15 straipsnio 2 dalį ir „decentralizuoti“ nacionaliniams saugumui užtikrinti svarbių įmonių saugumo planų tvirtinimą. Pagal savo pobūdį, nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės saugumo planas turėtų būti tvirtinamas ne Vyriausybės, nes toks planas gali būti dažnai keičiamas dokumentas ir susietas su nuolatiniu rizikos vertinimu, audito rekomendacijomis, operatyviu reagavimu į incidentus ir pan. Todėl nuostata siūlome nustatyti, kad nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės saugumo planas turėtų būti tvirtinamas ne Vyriausybės, o atitinkamos valdymo srities ministro, t. y. Vyriausybės įgaliotos institucijos.

Įstatymo projekto 11 straipsnis

Įstatymo 16 straipsnio 4 - 6 dalyse siūloma peržiūrėti procedūrinius terminus ir nustatyti, kad terminai, per kuriuos ypač sudėtinga kokybiškai atlikti įstatyme numatytus įpareigojimus (pavyzdžiui, jei iškils poreikis nustatyti siūlomo įsigyti turto vertę, bus reikalinga Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka įsigyti turto vertinimo paslaugą, todėl tikėtina, kad turto vertinimas užtruks), būtų skaičiuojami ne kalendorinėmis, o darbo dienomis.

Įstatymo projekto 12 straipsnis

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo 17 straipsnyje apibrėžtas asmens tikrinimo pagrindas kyla ne iš jo paties valios, o iš Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesais grįstos įstatymo leidėjo valios, siūlytina Įstatymo 17 straipsnio 4 dalyje atsisakyti asmens sutikimo būti tikrinamam. Pažymime, kad Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendras duomenų apsaugos reglamentas) preambulės 43 punkte numatyta, kad, siekiant užtikrinti, kad sutikimas būtų duotas laisva valia, jis neturėtų būti laikomas pagrįstu asmens duomenų tvarkymo teisiniu pagrindu konkrečiu atveju, kai yra aiškus duomenų subjekto ir duomenų valdytojo padėties disbalansas, ypač kai duomenų valdytojas yra valdžios institucija ir dėl to nėra tikėtina, kad sutikimas, atsižvelgiant į visas to konkretaus atvejo aplinkybes, buvo duotas laisva valia.

Praktikoje įgyvendinant Įstatymo 17 straipsnio 8 dalies reikalavimus susiduriama su problemomis, kadangi ši nuostata yra suformuluota nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms ir netaikoma tam tikrai kategorijai asmenų, įmonių ir (arba) turtui. Todėl siūloma Įstatymo 17 straipsnio 8 dalį papildyti nuostatomis, nustatančiomis pareigą pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms parengti ir patvirtinti rangovų ir (ar) subrangovų pareigybių sąrašus, sudarytus atsižvelgiant į Įstatyme nustatytus kriterijus, pagal kuriuos jiems būtų privalu patikrinti savo darbuotojus, kurie be palydos patenka prie šių įmonių, valdomų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ar turto.

Įstatymo 17 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio nuostatos netaikomos trečios kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms ir joms nuosavybės teise priklausantiems ar jų valdomiems nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiems įrenginiams ir turtui. Atsižvelgiant į tai, kad personalo patikimumas laikytinas viena svarbiausių tokių įmonių saugumo garantų, siūlome atsisakyti šios išlygos, minėtą dalį pripažįstant netekusia galios. Manytume, siekiant Įstatymo 1 straipsnyje nustatytų tikslų, nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiomis pripažįstamų įmonių atžvilgiu turėtų būti taikomos visos priemonės, kurios sudarytų prielaidas užtikrinti, kad tokios įmonės būtų apsaugotos nuo visų galinčių kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnių.

Įstatymo projekto 13 straipsnis

Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad specialių kategorijų asmens duomenis leidžiama tvarkyti, *inter alia*, tuo atveju, kai tai leidžiama pagal Europos Sąjungos ar Lietuvos Respublikos teisės aktus, o šio įstatymo 11, 13, 14, 30 straipsniuose nurodyta, kad duomenų subjektų teisės gali būti visiškai arba iš dalies apribotos tik Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytais atvejais. Įgyvendinant šias nuostatas parengtas ir Lietuvos Respublikos Seimo rudens sesijos metu planuojamas svarstyti Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo Nr. VIII-1861 14 ir 16 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16¹ straipsniu įstatymo projektas (XIIP-3719), kuriuo būtų įtvirtinta žvalgybos institucijų teisė tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis, taip pat galimybė įstatyme nurodytais tikslais apriboti duomenų subjektų teises. Tačiau Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo nuostatos nesudarytų teisinio pagrindo Komisijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybei ar kitoms Įstatymo nustatyta tvarka investuotojų ar sandorių patikroje dalyvaujančioms institucijoms tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis ar, prireikus užtikrinti nacionalinio saugumo interesus, apriboti duomenų subjektų teises. Atsižvelgdami į tai manome, kad tikslinga Įstatyme įtvirtinti specialiąsias normas, reglamentuojančias asmens duomenų, kai šie duomenys tvarkomi Įstatyme nustatytais tikslais, tvarkymą, ir siūlome Įstatymą papildyti 17¹ straipsniu.

Įstatymo projekto 14 straipsnis

Įstatymo 19 straipsnio 1 dalis riboja valstybės politikų, taip pat politinio – pasitikėjimo valstybės tarnautojų galimybę būti Komisijos nariais. Tai neleidžia į Komisiją paskirti, pavyzdžiui, ministerijų kanclerių, kurie nuo 2019 m. sausio 1 d. tapo politinio – asmeninio pasitikėjimo valstybės tarnautojais. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad Komisijos nariais gali būti skiriami ir asmeninio – politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojai.

Kartu atkreiptinas dėmesys, kad Komisijos nariai sprendžia daugybę valstybei reikšmingų klausimų, atlikdami investuotojų ar sandorių patikrą dėl jų atitikties nacionaliniam saugumui energetikos, susisiekimo, finansų ir kitose srityse. Tačiau šiuo metu Įstatyme nėra nuostatų, užtikrinančių, kad Komisijos nariai nekeltų jokių abejonių savo skaidrumu plačiaja prasme. Todėl Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje papildomai siūloma įtvirtinti nuostatą, kad Komisijos nariai deklaruotų ir patvirtintų savo nešališkumą investuotojams ir priimtų įsipareigojimus dėl konfidencialumo pasirašydami Komisijos patvirtintos formos konfidencialumo pasižadėjimą.

Įstatymo 19 straipsnio 2 dalies 9 punktas patikslintas atsižvelgiant į Įstatymo 17 straipsnio 8 dalies patikslinimą, t. y. numatyta papildoma Komisijos funkcija teikti rekomendacijas dėl į Pareigų sąrašą įtrauktinų pareigų ir pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių patvirtintų rangovų ir (ar) subrangovų darbuotojų pareigų sąrašų.

Įstatymo 19 straipsnio 2 dalies 11 punkte nurodyta Komisijos funkcija patikslinta atsižvelgiant į Įstatymo 15 straipsnio 2 dalies patikslinimą.

Įstatymo projekto 15 straipsnis

Siūloma papildyti įstatymą nauju 19¹ straipsniu, kad Vyriausybė paskiria instituciją, atliekančią Reglamente (ES) 2019/452 ir šiame įstatyme nurodytas ryšių palaikymo punkto funkcijas ir kad Ryšių palaikymo punktas atsakingas už gautos informacijos apie Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse planuojamas ar padarytas tiesiogines užsienio investicijas perdavimą

Komisijai ir suinteresuotoms Lietuvos institucijoms, kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms ir Europos Komisijai.

Įstatymo projekto 16 straipsnis

Įstatymo 20 straipsnyje siūloma nustatyti, kad ne tik viešojo administravimo subjektų, bet ir Komisijos priimti sprendimai gali būti skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Įstatymo projekto 17 straipsnis (Įstatymo 1 priedas)

1. Siūloma patikslinti nuostatą, atsižvelgiant į tai, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. VI Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūra buvo reorganizuota prijungimo būdu prie VI Ignalinos atominės elektrinės.

2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. 316 „Dėl valstybės įmonės „Infostruktūra“ pertvarkymo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. nutarimo Nr. 406 „Dėl valstybės įmonės „Infostruktūra“ savininko teisių ir pareigų įgyvendinimo“ pripažinimo netekusiu galios“, nuo 2019 m. liepos 1 d. valstybės įmonė „Infostruktūra“ pertvarkyta į biudžetinę įstaigą Kertinį valstybės telekomunikacijų centrą. Pažymėtina, kad pagal nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių apibrėžimą, Įstatymo prieduose gali būti nurodyti tik tie juridiniai asmenys, kurie turi įmonės teisinę formą. Atsižvelgiant į tai, siūloma pripažinti netekusiu galios Įstatymo 1 priedo 8 punktą.

Įstatymo projekto 14 straipsnis (Įstatymo 2 priedas)

Nuo 2019 m. rugsėjo 6 d. „Lietuvos energija“, UAB pavadinimas pakeistas į UAB „Ignitis grupė“, UAB „Lietuvos dujų tiekimas“ – į UAB „Ignitis“, „Lietuvos energijos gamyba“, AB pavadinimas pakeistas į AB „Ignitis gamyba“. Todėl siūloma pakeisti Įstatymo 2 priedo 2, 3 ir 9 punktus ir atitinkamai vietoj „Lietuvos energija“, UAB nurodyti UAB „Ignitis grupė“, vietoj „Lietuvos energijos gamyba“, AB nurodyti AB „Ignitis gamyba“, o vietoj UAB „Lietuvos dujų tiekimas“ nurodyti UAB „Ignitis“.

Įstatymo 15 straipsnis (Įstatymo 4 priedas)

Papildyti Įstatymo 4 priedo 1 punktą h papunkčiu nurodant jame „Saugųjį valstybinį duomenų perdavimo tinklą“ ir i papunkčiu, nurodant jame „Lietuvos viešojo saugumo ir pagalbos tarnybų skaitmeninio mobiliojo radijo ryšio tinklą“.

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 43² straipsnio 5 dalies 5 punktą, valstybės valdomų elektroninių ryšių tinklą, kurie naudojami vykdant valstybines mobilizacines užduotis, dalių sujungimams privalo būti naudojamas Saugusis valstybinis duomenų perdavimo tinklas. Vienas iš tinklų, kurio sujungimams bus naudojamas Saugusis valstybinis duomenų perdavimo tinklas, yra Lietuvos viešojo saugumo ir pagalbos tarnybų skaitmeninio mobiliojo radijo ryšio tinklas (toliau – SMRRT). SMRRT paskirtis – neatlygintinai užtikrinti balso ir duomenų signalų perdavimą SMRRT, siekiant užtikrinti valstybės gynybą, saugumą, viešąjį saugumą, skubios pagalbos, įskaitant medicinos ar kitos būtinos pagalbos, teikimą, paieškos ir gelbėjimo darbų vykdymą, ekstremaliųjų ir ypatingų situacijų valdymą, reagavimą į grėsmes dėl asmens sveikatos ar gyvybės ar tokių grėsmių prevenciją, taip pat vykdant kitas funkcijas, kurios reikalauja efektyvios sąveikos tarp institucijų užtikrinimo. Šiuo metu SMRRT sudaro virš 230 bazinių objektų, užtikrinančių skaitmeninį radijo ryšį, virš 11 tūkst. radijo ryšio terminalų (automobilinės ir

nešiojamos radijo ryšio stotelės), dvi mobiliosios bazinės stotys, kurios gali būti panaudotos ekstremalių ir krizinių situacijų metu. Bendras šiuo metu esantis SMRRT „pajėgumas“ – aptarnauti 20 tūkst. radijo ryšio terminalų. SRRT tinklo aprėptis palaipsniui yra plečiama.

SMRRT naudotojai – Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Vadovybės apsaugos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir jiems pavaldžios įstaigos, Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, savivaldybių priešgaisrinės tarnybos, žinybinės priešgaisrinės pajėgos, greitosios medicinos pagalbos stotys ar skyriai (naudoja ne visi), Lietuvos kariuomenės karo policija, Lietuvos kariuomenės Specialiųjų operacijų pajėgos, Lietuvos kariuomenės Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo batalionas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, savanoriškos ugniagesių organizacijos, Lietuvos bankas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai, Generalinė miškų urėdija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir miškų urėdijos (naudoja ne visos).

Pažymėtina, kad SMRRT šiuo metu yra pagrindinė ir vienintelė radijo ryšio priemonė visuomenės saugumą užtikrinančioms tarnyboms, valstybės sienos apsaugai bei komunikavimui ekstremalių situacijų atvejais (angl. *Public Protection and Disaster Relief*), suteikianti galimybę operatyviai keistis balsine informacija ir duomenimis. Šios paskirties tinklų patikimumui, saugumui užtikrinti keliama aukštesni reikalavimai nei viešojo ryšio operatorių naudojamiems radijo ryšio tinklams. Dėl šių priežasčių ES valstybės ir daugelis pasaulio valstybių naudoja TETRA arba TETRAPOL technologijų pagrindu veikiančius radijo ryšio tinklus, ateityje planuojama naudoti specialius reikalavimus atitinkančius ir LTE technologijų pagrindu veikiančius radijo ryšio tinklus. Tokių tinklų svarba patvirtinta ir praktinėse situacijose, pvz., sprogdinimų 2016 m. Briuselyje metu, kai krizinėje situacijoje dėl didelių perkrovų visiškai sutriko viešojo ryšio tinklai, ir vienintele priemone komunikuoti, valdyti policijos, greitosios medicinos pagalbos, priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo bei kitas pajėgas liko tik minėtos paskirties įdiegtas ir naudojamas radijo ryšio tinklas. Nepaisant ypatingos SMRRT svarbos, šis tinklas nėra įtrauktas į nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ir turto sąrašą vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo nuostatomis.

Įstatymo 20 straipsnis (Įstatymo 5 priedas)

Siūloma Pagal teisės aktų sudarymo reikalavimus, papildyti Įstatymą 5 priedu, kuriame nurodoma, kokie Europos Sąjungos teisės aktai įgyvendinami šiuo įstatymu.

Pirkimų įstatymų projektai (lydimieji teisės aktai)

Pirkimų įstatymų nuostatos tikslinamos įvertinus Įstatymo projekte siūlomą nustatyti reguliavimą. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo projekte nustatytą tvarką atliekama investuotojo ir sandorio patikra dėl jų atitikties nacionalinio saugumo interesams. Atsižvelgiant į tai ir siekiant teisės aktų suderinamumo, tikslinamos Pirkimų įstatymų nuostatos, suteikiančios teisę perkančiosioms organizacijoms, veikiančioms srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, iš pirkimų procedūrų pašalinti tiekėjus, dėl kurių Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra priėmusi sprendimą, patvirtinantį, kad ketinamas sudaryti sandoris neatitinka

nacionalinio saugumo interesų. Taip pat įvertinus tai, kad subjektų, kurie turi teisę kreiptis dėl sandorio patikros pagal Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymą ratas yra aiškiai apibrėžtas ir jame nėra subjektų, valdančių ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, atitinkamai tikslinami Pirkimų įstatymų projektai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai nenumatoma.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Įstatymo projektu siekiama sumažinti sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams patikrai pateikiamų sandorių skaičių ir taikyti patikrą tikrinant tik tuos atvejus, kurie realiai gali kelti grėsmes nacionalinio saugumo interesams. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto nuostatos turėtų mažinti administracinę naštą verslui.

Kartu paminėtina, kad be Įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje nurodytų subjektų, siūloma valstybės valdomų bendrovių dukterines bendroves taip pat laikyti nekeliančiomis pavojaus nacionalinio saugumo interesams, t. y. joms netaikyti išankstinės ar vėlesnės patikros.

Kita vertus atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekto 13 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, jog pirmos ir antros kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės prieš sudarydamos sandorius privalės įvertinti atitinkamą sandorį pagal sandorio vertinimo kriterijus ir nustatyti, ar sandorio šaliai arba trečiajam asmeniui, sandorio pagrindu yra suteikiamos atitinkamos teisės bei kartu vertinimą pagrindžiančias išvadas Komisijai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 35, 37, 47, 87 ir 92 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 48, 50, 98 ir 100 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte teikiamos sąvokos įvertintos Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, nes visi nuosavybės suvaržymai, įtvirtinti Įstatymo projekte, būtini

demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti jos saugumą ir interesus bei įtvirtinti tik tiek, kiek reikia šiems interesams apsaugoti.

Įstatymo projekte siūlomų nuostatų pagrįstumas ir teisėtumas priklauso nuo to, ar Lietuvos institucijos, taikydamos Įstatymo projekto nuostatas, sugebės pagrįsti siekį apsaugoti nacionalinio saugumo interesus motyvuotai paaiškindamos savo veiksmus ir sprendimus, kad alternatyvios, mažiau ribojančios priemonės nėra tinkamos ir veiksmingos užtikrinant nacionalinio saugumo interesus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Iki Įstatymo projekto įsigaliojimo Vyriausybė per teisės aktų nustatytus terminus, turės priimti šiuos teisės aktus arba galiojančių teisės aktų pakeitimus:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 25 d. nutarimo Nr. 1540 „Dėl Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 4 d. nutarimo Nr. 638 „Dėl Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės saugumo plano reikalavimų ir rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

3) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. 558 „Dėl Konkrečių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ir turto sąrašo patvirtinimo“ pakeitimą;

4) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 12 d. nutarimo Nr. 554 „Dėl Lietuvos valstybės pirmumo teisės įsigyti nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbią įmonę, jos akcijas, nekilnojamąjį turtą ir (arba) jai priklausančius nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbius įrenginius ir turtą įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

5) Priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Ryšių palaikymo punkto“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų valstybės, savivaldybės biudžetų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į Vyriausybės kanclerio 2019 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. V-14 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytos darbo grupės nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos reguliavimo sistemos baigiamajam (*ex post*) vertinimui atlikti siūlymus.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbūs objektai“, „nacionalinio saugumo interesai“, „nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Energetikos ministras,
laikinai einantis ekonomikos
ir inovacijų ministro pareigas

Žygimantas Vaičiūnas
2020-05-08

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Teisės departamento
direktorė
2020 05 08
Rūta Jovaišienė